

*Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті
Химия және химиялық технология факультеті*

*Басшы және лидердің индивидуалды-
психологиялық ерекшеліктерін талдау*

Жоспар

I.Кіріспе

Басшы—лидер, жетекші

II.Негізгі бөлім

М.Вебердің айтуы бойынша лидерліктің типі

Лидер мен басшының функциясы

Басшы және Лидер

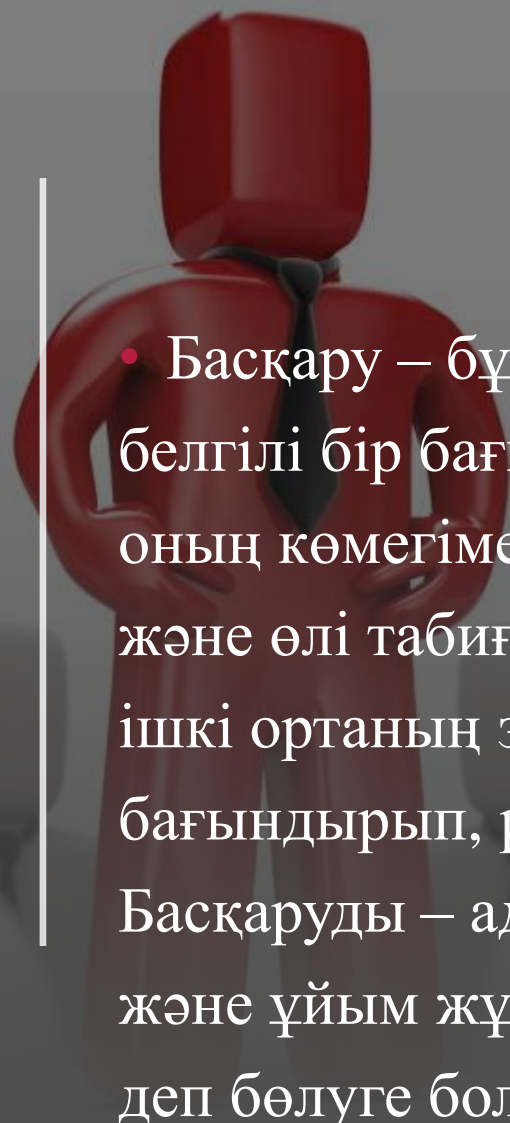
Лидердің негізгі қызметі

Басшының психологиялық ерекшеліктері

III.Қорытынды

IV.Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

БАСШЫ— лидер, жетекші

- Басқару – бұл адамның саналы белгілі бір бағытты қызметі, оның көмегімен адам қоғам, тірі және өлі табиғат, техника секілді ішкі ортаның элементтерін бағындырып, реттей алады. Басқаруды – адамдарды басқару және ұйым жұмысын басқару деп бөлуге болады.

Лидер

Лидер(басшы)— қоғамға, ұйымға немесе топқа ықпал етуге қабілетті тұлға. Халықтың немесе белгілі бір әлеуметтік топтың мақсат-мүддесін толық сезініп, қорғай білетін, бойына саяси қайраткерге лайықты қасиеттерді жия білген адам Лидер ретінде танылады. Лидер алға қойған мақсатқа жету үшін белгілі бір әлеуметтік ортада адамдардың күш-жігерін біріктіріп, іс-әрекетін қоғам мүддесіне сай жүргізеді. Лидерге алғырлық, ақылдылық, қажырлылық, ұйымдастырушылық, жұртқа жағымдылық, сондай-ақ өзіне жауапкершілік ала білу және іскерлік таныта білушілік, т.б. қасиеттер мен қабілеттер тән. Кез келген тарихи кезеңде, қоғамдық-саяси өмірде Лидер аса беделді тұлға ретінде танылады

М.Вебердің айтуы бойынша лидерліктің типі:

- 1.Дәстүрлі лидерлер** (көсемдер, монархтар);
- 2.Рационалды-заңды** (билікті қолданыстағы бар заңдардың негізінде алады);
- 3.Харизматикалық** (яғни, беделді адамның бойында ғажайып қабілеттердің болуы).

Лидер мен басшының функциясы

- Лидер мен басшының функциясы, қасиеті ұқсас болып көрінуі мүмкін. Бірақ бұл екеуі екі түрлі ұғым. Бұл екеуінің ең басты айырмашылығы – басшыны тағайындайды, ал лидер бейресми түрде лидер атанады. Басшының құзыреті өзгелерден жоғары, бірақ ол оны лидер етпейді.

БАСШЫ ЖӘНЕ ЛИДЕР

1. Басшы басқарады
2. Басшы – көшірме
3. Басшы қолдайды.
4. Басшы жүйе мен құрылымға басымдық береді.
5. Басшы бақылауға ден қояды.
6. Басшының ойы қысқа мерзімді.
7. Басшы "қалай? қашан?" деген сұрақ қояды.
8. Басшы "Барлығы" деген төмендегі есептің жиынына қарайды,
9. Басшы еліктейді
10. . Басшы қазіргі жағдайды қабылдайды, мойынсұнады.
11. Басшы – классикалық қатардағы сарбаз.
12. Басшы барлығын дұрыс жасайды.

– Басшы да лидер бола алады, лидер де басшы бола алады;
– Басшы да, лидер де билікке ие, бірақ олардың билік ету формасы әртүрлі;
– Басшы да, лидер де қоршаған ортасына әсер ете алады, бірақ мәселе екеуінің қалай әсер ететінінде.

1. лидер өзгертіп, шыңдай түседі.
2. лидер – түпнұсқа.
3. лидер дамытады.
4. лидер адамға басымдық береді.
5. лидер сенім артады.
6. лидер ұзақ мерзімді перспективаға мән береді.
7. лидер "не себепті?" деген сұрақ қояды.
8. лидер көкжиекке қарайды.
9. лидер жасайды.
10. лидер оған қарсы шығып, ұмтылады.
11. лидер – жеке тұлға.
12. лидер дұрыс нәрселер жасайды.

01.

Басшы

Лидер

Бағыт қызметкерлерге бағыт беріп, оның жұмысының нәтижесіне жауап береді. Ол жұмыс процесіне араласып, тапсырмалардың ретін қадағалайды.

әріптестеріне энтузиазммен қарап, оларды шабыттандырады. Жұмысына еркіндік береді.

Мақсат қалыптасқан тұрақты мақсатқа немесе басқа біреудің белгілеп берген межесіне сүйенеді

жағдайға қарай, өздігінен қояды.

Тәртіп иерархиялық қатынас пен құзырет тұрғысында қарым-қатынас жасайды.

командасына тең дәрежеде қарайды, олардың әр пікіріне ашық.

Тәжірибе В өз тәжірибесі мен білігіне қарай шешім қабылдап, жұмыс істейді.

жаңа, бейстандарт, өзгенің тәжірибесінен өткен шешім қабылдайды. Бір проблема шешімін тапса, ол әдейі басқа проблема іздейді. Себебі ол әрдайым ізденіс үстінде.

Лидердің негізгі қызметі:

— интегративтік, яғни халықтың белгілі бір бөлігінің мүддесін анықтау және саяси бағдарламаны жасау;

— алға қойған мақсатты орындау үшін ұтымды шешімді табу және қабылдау қызметі;

— билік органдарының қоғам мүшелерімен байланысын нығайту, қоғам мүшелерінің биліктен және басқарудан шет қалуын болдырмау қызметі;

— бір жерге жұмылдырушы, яғни нақты міндеттерді шешуге көпшілікті ұйымдастыру, көпшіліктің әлеуметтік күш-қуатын, саяси мәдениетін және белсенділігін дамыту қызметі;

— прагматикалық, яғни мақсат пен міндеттерді нақты әрекетке айналдыру.

Психологиядағы зерттеулерде лидердің мынандай қатынаста қызмет атқаратындығы айқындалған:

— ол топ алға қойған мақсатқа жетудің жолдары мен құралдарын жоспарлайды;

— топ мүшелері арасында атқарылатын іске жауапты адамдарды белгілейді;

— егер топтың алдына маңызды іскерлік мүдде қойылған болса және бұл топ өндірістік еңбек ұжымы болса, белгілі бір топтық шырай орнатады;

— топ мүшелерінің әлеуметтік белсенділігін дамытады.

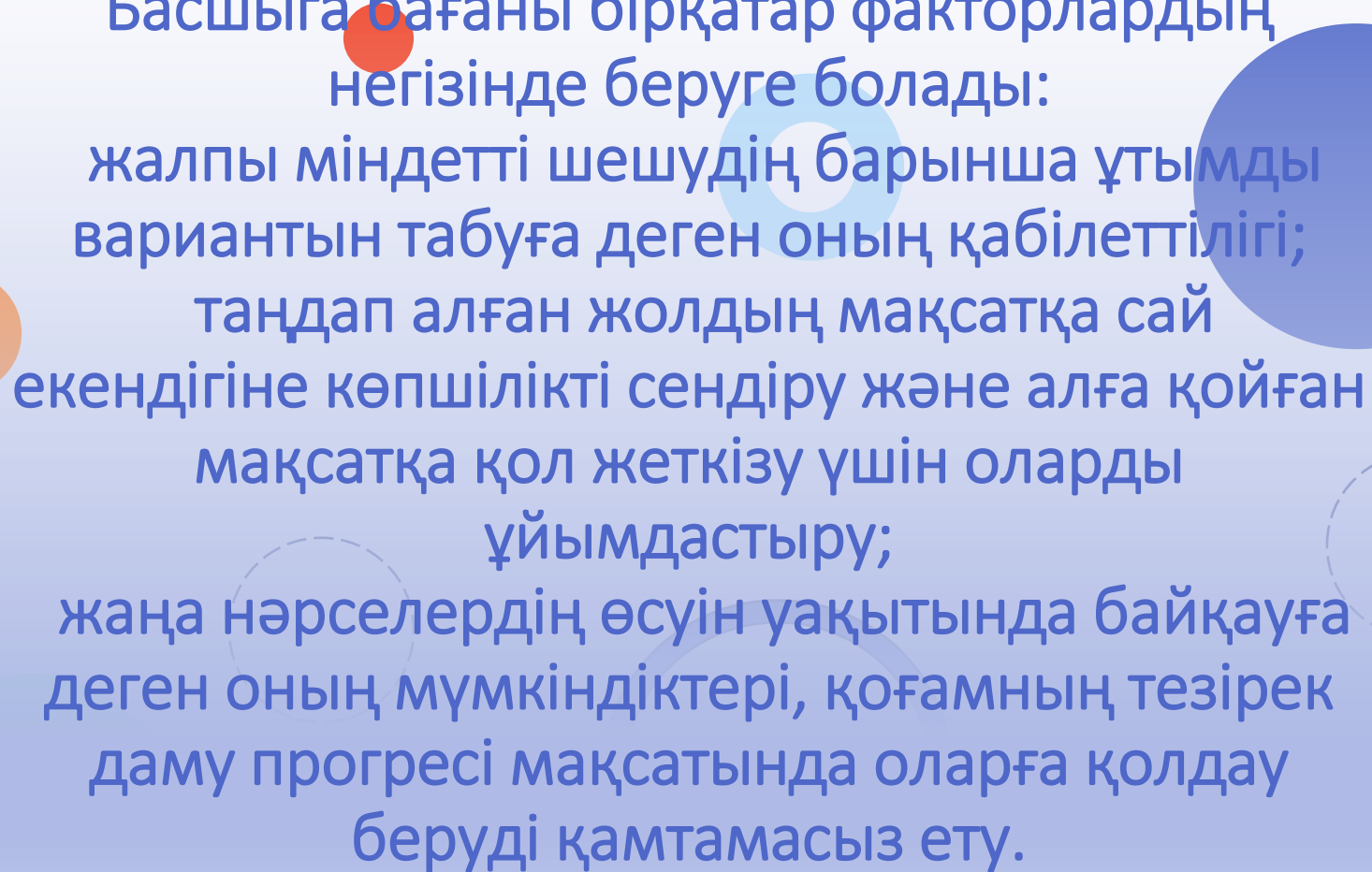
- **Басшы** – жол таба білетін, өзгелерге жол көрсете алатын, өзіне жүктелген міндетті сезіне білетін, ауыртпалыққа төзе білетін тұлға.

Лидерліктің
типологиясы
барынша шартты
болып келеді
және түрлі
критерийлер
бойынша
сараланады:

- лидерлік типі бойынша:
программист, стратег, орындаушы,
дем беруші;
- қызметінің сипаты бойынша:
әмбебап, жағдайға қарай әрекет
етуші;
- лидерлық ету стилі бойынша:
демократшыл, авторитарлы,
анархиялық;
- кешенді критерий: дем беруші,
әмбебап, авторитарлы,
орындаушы, жағдайға қарай әрекет
етуші, стратег, демократшыл және
т.с.с.

Басшыға бағаны бірқатар факторлардың негізінде беруге болады:

- жалпы міндетті шешудің барынша ұтымды вариантын табуға деген оның қабілеттілігі;
- таңдап алған жолдың мақсатқа сай екендігіне көпшілікті сендіру және алға қойған мақсатқа қол жеткізу үшін оларды ұйымдастыру;
- жаңа нәрселердің өсуін уақытында байқауға деген оның мүмкіндіктері, қоғамның тезірек даму прогресі мақсатында оларға қолдау беруді қамтамасыз ету.

Басшының психологиялық ерекшеліктері

Басқару-бұл адамдармен өзара әрекеттесу процесі. Менеджер-кәсіби дайындалған жетекші. Алайда менеджменттің тиімділігі бойынша менеджерлер әртүрлі. АҚШ, Еуропа, Жапонияның көрнекті менеджерлерінің сауалнамасы жеке тұлғаның жеке қасиеттерімен байланысты менеджер қызметіндегі сәттіліктің маңызды факторлары мыналар екенін көрсетті: адамның менеджер қызметіне деген ықыласы мен қызығушылығы; адамдармен жұмыс істей білу, қарым-қатынас жасау, ойлау, өзара әрекеттесу, сендіру, адамдарға әсер ету қабілеті; икемділік, стандартты емес, өзіндік ерекшелік мінездегі тәуекел мен жауапкершіліктің оңтайлы үйлесімі; оқиғалардың болашақ дамуын болжай білу қабілеті, түйсігі; жоғары кәсіби құзыреттілік, арнайы басқарушылық дайындық. Басқарушылық қызметтің сәттілігіне әсер ететін жеке тұлғаның психикалық қасиеттерінің ерекшелігі айқын.

Қарым-қатынастардағы психологиялық сауатты менеджер, әрине, әңгімелесушінің (әріптес немесе іскерлік серіктес) темпераментінің түріне, оның сипаттамалық ерекшеліктеріне назар аударады. Сонымен қатар, менеджер түсінікті болуы керек, бұл бағынышты адам мен серіктестің мақсаттары мен әрекеттерін болжауға көмектеседі.

Табандылық пен басталған жұмысты аяқтау қабілеті көшбасшының жеке басының ажырамас қасиеттері болып табылады. Менеджердің міндетті сапасы-тәуекел дәрежесі рұқсат етілген және фактілерге негізделген жағдайда тәуекел ету мүмкіндігі. Көшбасшы тұлғасының психологиялық құрылымының негізі оның ұйымдастырушылық қабілетінен тұрады.

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА
РАХМЕТ !
